

-1-

WĘGIEL JAKO PODSTAWOWA, NIEZBĘDNA POTRZEBA
PAŃSTWA POLSKIEGO.

I/Postulat. 1/Granice państwa polskiego nie zostały jeszcze ustalone i sprawa ta będzie zadecydowana podczas kongresu pokojowego, kiedy to rozważając kwestie ekonomiczne musimy przyjąć pewne postulaty jeśli chodzi o zasięg i populację Polski, a następnie, oprócz obszarów należących do państwa musimy mieć na uwadze te prowincje, które albo z historycznego albo ekonomicznego punktu widzenia będą w obszarze naszego działania lub naszych wpływów. Przyjmujemy, że obszar Polski będzie taki jak w poniższej tabeli:

	Powierzchnia w km ²	Ludność	Ludność na 1 km [2-p.t.]
Królestwo Polskie	250 117	24 601 000	98
Prowincje pod polskim wpływem	529 780	29 457 000	56
łącznie	779 897	54 058 000	69

II/Charakter gospodarczy państwa polskiego.

A/ Jeśli chodzi o zatrudnienie mieszkańców. Jeśli chodzi o zatrudnienie to ważne jest, aby wiedzieć jaki odsetek jest zatrudniony w: a/ rolnictwie, rybołówstwie, leśnictwie itp.; b/ w przemyśle, handlu i pracy na kolei itp.; tutaj również uwzględnimy tych którzy pracują prywatnie, służbę domową, pracowników jednodniowych, jako że statystyki są tak ułożone, że większość z nich pracuje w przemyśle [, - p.t.] handlu i komunikacji /pracownicy tymczasowi/

Rok	Prowincja Polski	Rolnictwo	Przemysł, handel, komunikacja i służba domowa i inna służba	Uwagi
1897	Królestwo Polskie	56,6		
1900	Galicja	76,6		
	Księstwo Poznańskie	63,2		
1895	Prusy Zachodnie	57,3		
	Prusy Wschodnie	61,9		

KSZTAŁTOWANIE GRANIC NIEPODLEGŁEJ POLSKI W ŚWIETLE DOKUMENTÓW KARTOGRAFICZNYCH

Praca naukowa finansowana w ramach programu MNiSW pod nazwą „Szlakami Polski Niepodległej” w latach 2018–2023
nr projektu 01SPN17003218, kwota finansowania 1 228 485 zł

1912	Rejencja Opolska	28,9	
W porównaniu do innych krajów:			
Kraj	Rolnictwo	Przemysł, handel, komunikacja i służba domowa i inna służba	
Anglia	13,0	76,6	
Stany Zjednoczone	35,9	52,4	
Niemcy	37,5	54,1	
Francja	42,7	50,6	
Rosja	58,3	30,2	
Austria	60,9	32,2	
Węgry	69,7	22,1	

Biorąc pod uwagę, że liczba pracujących w przemyśle, handlu i komunikacji w przypadku Galicji powinna być zwiększona, w przypadku Prus Wschodnich - nieco obniżona, a na Śląsku Cieszyńskim wynosić będzie około 50%, możemy przyjąć dla całego obszaru Królestwa Polskiego równomierne [even w tekście oryginalnym - p.t.] 33~,3%. Wobec powyższego pod tym względem Polska lokuje się poniżej Anglii, Stanów Zjednoczonych, Niemiec i Francji, ale z drugiej strony powyżej innych dużych krajów. Jeśli chodzi o Rosję wartość 30,2% zmniejszy się, gdy odejmiemy Polskę.

B. Emigracja. Nasz kraj jest jednym z głównych krajów z którego pochodzą emigranci do Ameryki i Niemiec /stali emigranci/ i sezonowi emigranci do Niemiec, a częściowo także do Francji i Danii.

Emigracja Polaków do Stanów Zjednoczonych:

w 1907 80 000
1910 130 000
1911 73 000
1912 87 000

Sezonowa emigracja do Niemiec, [mam wrażenie, że brakuje w tekście „z” - p.t.] Królestwa Polskiego i Galicji wynosiła:

w 1909 - 10 323 000
1910 - 11 331 000
1911 - 12 348 000
1912 - 13 361 000

Z zaboru pruskiego emigracja ma miejsce tylko na zachód Niemiec, a roczna emigracja wynosiła zaledwie kilka tysięcy na rok. Do 100 000 osób w Królestwie Polskim i Galicji / z 12 000 000 ludności polskiej, wyemigrowało od 667 do 1 083 osób rocznie, podczas gdy:

we Francji 25
 w Niemczech 45
 w Holandii 50
 we Włoszech 1190

Nie licząc emigracji sezonowej, która jest trzykrotnie wyższa od emigracji stałej.

C/ Wzrost. Widzimy więc, że ludność nie może żyć ani z rolnictwa, ani z przemysłu. Emigracja jest większa, gdy przyrost populacji jest bardzo znaczący:

(...) w Królestwie Polskim w 1908 wynosił on 1,65%
 w Galicji 1,61%
 na Śląsku Cieszyńskim 1,66%

w zaborze pruskim chociaż niższe to nadal wynosi ono pośród katolików 0,96% / w powiecie poznańskim/ i do 1,3% /w powiecie opolskim/.

D/ Rolnictwo. Chociaż w Królestwie Polskim i Galicji wiele może być zrobione jeśli chodzi o produktywność ziemi, to jednak musimy zaznaczyć że kultura rolna stoi na wysokim poziomie porównując z tą naszych wschodnich sąsiadów. W miarę poprawy sytuacji w rolnictwie będzie ono potrzebowało więcej maszyn, które powinien dostarczyć nasz krajowy przemysł. Królestwo Polskie nie zaspokajało swoich własnych potrzeb jeśli chodzi o produkty rolne i bilans w tej materii wykazał około 49 000 000 rubli po stronie debetu. Jako że Galicja i Poznań są bardziej rolnymi ziemiami możemy stwierdzić, że Polska będzie, w każdym razie, w stanie zbalansować swoje rozliczenia rolnicze. W miarę poprawy kultury rolnej poprawi się sytuacja tych rolników, którzy, szczególnie w Galicji, wiedli naprawdę żałosne życie. Dlatego nie możemy liczyć na eksport produktów rolnych, ponieważ większa produkcja produktów rolnych nieuchronnie prowadzi do większego zapotrzebowania wewnętrznego. Jeśli chodzi o rolnictwo to zabór pruski osiągnął wysoki poziom kultury [rolnej - p.t.]. Na koniec musimy zauważyć, że rozwój naszego rolnictwa, ze względu na wprowadzenie maszyn, prowadzi do pozbawienia pewnej części ludzi zatrudnienia w tej gałęzi gospodarki tak jak, na przykład, miało to miejsce w Niemczech. Wobec tego, nie chcąc by ten nadwyżki ludzkie emigrowały, musimy zatrudnić je w przemyśle.

E/ Przemysł. Współczesne poglądy ekonomistów są takie, że dany naród powinien rozwijać się tak dalece jak to możliwe zgodnie z jego bogactwem naturalnym i warunkami gospodarczymi. Natura obdarzyła nas wszechstronnie; mamy urodzajną ziemię, a pod nią wiele naturalnych zasobów bogactwa. Mamy dostateczną liczbę siły roboczej i profesjonalistów. Polska „praca” dała najlepsze dowody [co może zrobić - z kolejnej strony, p.t.] w przemysłowym okręgu łódzkim.

Pomimo braku surowców naturalnych /bawełny/ i znacznej odległości tego ośrodka przemysłowego od zagłębia węglowego, pomimo całkowitego braku wody na miejscu i wielu uregulowań rosyjskiego rządu, który chciał utrudnić funkcjonowanie tej branży, nieustannie rozwijał się i konkurował, pomimo wszystko, z silnym przemysłem dziewiarskim w Rosji. Dzięki dobremu zorganizowaniu tego przemysłu wyprodukowane dobra były tak tanie, że odniosły sukces nawet na odległych rosyjskich rynkach, pomimo ceł ochronnych, które chroniły rosyjski przemysł w okręgu moskiewskim. Niemcy zrozumieli ten duch przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej w Polakach i podczas swojej okupacji kraju starali się zniszczyć tak groźnego konkurenta. My jednak nie mamy dość kapitału, który musimy [zatem - p.t.] zaczerpnąć od naszych zachodnich sojuszników. Wobec tego musimy mieć nadwyżkę w rozliczeniach, tak aby spłacać odsetki od tego kapitału. Skoro rolnictwo nie pokryje tego, będziemy zobowiązani do eksportu części naszej produkcji.

F/ Bilans handlowy, handel i wartość produkcji. Choć [? - p.t.] kilka gałęzi przemysłu nie istnieje w ogóle w naszym kraju, a inne istnieją i będą figurować w bilansie rozliczeń po stronie debetowej. Pomimo tego nasz przemysł powinien i będzie w ostatecznym rozrachunku figurować po stronie kredytowej, a głównie [zaś - p.t.] przemysł wydobywczy. Tak wskazują nasze zasoby mineralne i położenie geograficzne. Wreszcie zwiększony handel, który powinien się rozwinąć w skutek naszego centralnego położenia w Europie, z którego wynika, że powinniśmy być pośrednikami pomiędzy zachodem i wschodem, daje nam możliwość aby wyrównać deficyt który wynika z potrzeby kapitału.

G. Budżet państwa. Przyszłe państwo polskie czekają ogromne trudności finansowe spowodowane latami zaniedbań Galicji i Królestwa Polskiego przez ich rządy. Odbudowa naszych siedzib ludzkich zrujnowanych przez wojnę, odtworzenie naszego przemysłu, zgromadzenie pewnych (...)

(...) zapasów surowców naturalnych potrzebnych przemysłowi i ludności, wybudowanie zaniedbanych systemów i linii kolejowych, doprowadzenie kraju do względnie wyrównanego poziomu jeśli idzie o warunki sanitarne, zorganizowanie krajowego systemu szkolnictwa, które, z wyjątkiem Galicji, właściwie nie istnieje /w Królestwie Polskim są głównie wyłącznie szkoły prywatne/ - wszystko to wymaga od państwa olbrzymich wydatków, tak samo jak uwolnienie obywateli od nadmiernych podatków, wysiłek aby przeznaczyć takie zasoby pracy aby ziemię, fabryki i kopalnie nie tylko przywrócić do stanu używalności jak przed wojną, ale by znacząco zwiększyć ich produkcję. Produkcja rolna może być zwiększona tylko w pewnym wymiarze, wyznaczonym na podstawie wyliczeń, jako że koszty produkcji wzrosłyby, gdyby z ziemi pozyskiwano więcej, niż ona normalnie produkuje. Rozwój przemysłu zależy tylko od warunków naturalnych i od rynku dla nadwyżek. Jeśli te są sprzyjające, wzrost produkcji oszczędza na kosztach własnych. Poza tym, sam rozwój rolnictwa w znaczący sposób zależy od przemysłu, od którego otrzymuje narzędzia do lepszej pracy i ożywczy płyn dla pól. Na koniec zaś stan posiadłości rolnych w większej części naszego kraju, a także podział społeczny, stanowią dobre podłoże do zwiększonej aktywności przemysłowej.

Rok	Prowincja	Populacja wiejska	Uwagi
1913	Królestwo Polskie	36,50	W północnych i zachodnich powiatach
1910	Galicja	17,60	44,4%
''	Śląsk/Cieszyn/	38,20	Królestwo Polskie -
''	Księstwo Poznańskie	24,38	Księstwo Cieszyńskie,
''	Prusy Zachodnie	28,44	Rejencja Opolska z
''	Prusy Wschodnie	14,90	ludnością 15,1
	Rejencja Olsztyńska		miliona ma populację
	Rejencja Opolska	41,32	wiejską [wynoszącą -
			p.t.] 37,5%
	Łącznie	31,00	

W porównaniu do innych krajów:

Kraj	Populacja wiejska
Anglia	77,0
Niemcy	66,0
Stany Zjednoczone	41,5
Francja	41,2
Włochy	26,4
Rosja [część - p.t.] europejska	13,0

Widzimy, że pod tym względem Polska plasuje się na piątym miejscu na świecie, pomiędzy większymi krajami. Poza tym rozwój przemysłu w Królestwie Polskim, Galicji i Księstwie Cieszyńskim wyraźnie wskazuje, że jest to niezbędne i że jest to dostosowane do warunków naturalnych kraju. Nie możemy w krótkim opracowaniu wyszczególnić wszystkich uwarunkowań, które utrudniały rozwój przemysłu w Galicji i Królestwie Polskim. Możemy jedynie z przekonaniem stwierdzić, że w innych warunkach przemysł Królestwa Polskiego i Galicji osiągnąłby wysoki poziom rozwoju, taki jak osiągnął [przemysł - p.t.] krajów zachodnich i nie spowodowałby tak znacznej emigracji z naszego kraju jaka miała miejsce.

II/ Węgiel

A/ Węgiel jako główna podstawa rozwoju handlu.

Górnictwo zajmuje naczelne miejsce pomiędzy działami gospodarki przemysłowej, a najważniejszymi działami górnictwa są wydobycie węgla i żelaza. Jednak, jeśli przemysł ogólnie, a w szczególności przemysł metalurgiczny może być rozwinięty i to bez własnych złóż rud żelaza, czego dowodem jest Górny Śląsk, który posiadając tylko nieznaczne zasoby rud żelaza importował je głównie zza granicy, rozwój szeroko rozwiniętego przemysłu bez węgla jest niewyobrażalny. Tylko specyficzne gałęzie przemysłu, które są stworzone dzięki posiadaniu przez kraj konkretnych zasobów albo ze względu na ich absolutną niezbędność, mogą być rozwijane bez węgla.

B/ Produkcja węgla

Produkcja węgla kamiennego										
Prowincja	1909		1910		1911		1912		1913	
	1000 ton	%	1000 ton	%	1000 ton	%	1000 ton	%	1000 ton	%
Królestwo Polskie										
Galicja										
Rejencja Opolska										
Śląsk/Cieszyn										
Łącznie węgla kamiennego										
Produkcja węgla brunatnego										
Prowincja	1909		1910		1911		1912		1913	
	1000 ton	%	1000 ton	%	1000 ton	%	1000 ton	%	1000 ton	%
Królestwo Polskie										
Galicja ^{x/}										
Śląsk C.										
Księstwo Poznańskie										
Prusy Zachodnie										
Rejencja Opolska										
Łącznie węgla brunatnego										
Łącznie węgla kamiennego										
Udział procentowy węgla brunatnego										
Część czeskiego węgla ze Śląska A/Cieszyn/ jest odjęta										
Pozostała po odjęciu [ilość - p.t.] w Królestwie Polskim										
Łącznie										

x/ W Galicji węgiel brunatny znajduje się we wschodniej części, w powiecie stanisławowskim jednak, ponieważ ten powiat został wyłączony z Polski, nie wliczyliśmy tego węgla.

Widzimy, że mamy zaledwie nieznaczące ilości węgla brunatnego, co ma miejsce również w przypadku większości państw. Produkcja węgla kamiennego w innych krajach wynosiła: /w niektórych krajach łącznie z węglem brunatnym/.

Kraje	1909	1910	1911	Uwagi
Anglia/nie licząc kolonii/				Węgiel kamienny i brunatny
Niemcy				
Francja				
Belgia				
Rosja i Azja				Węgiel kamienny i brunatny
Włochy				
Hiszpania				
Austro-Węgry				
Szwecja				
Holandia				
Łącznie dla Europy				
Stany Zjednoczone				Węgiel kamienny i brunatny
Kanada				
Łącznie dla Ameryki				
Azja				
Afryka				
Australia				
Cały świat				
Anglia	Ze swoimi koloniami			
Francja				
Holandia				
Polska w porównaniu do	Europy			
	Całego świata			

Produkcja węgla brunatnego tam, gdzie jest to podane oddzielnie:

Kraje	1909	1910	1911	Uwagi
Niemcy				
Austro-Węgry				
Hiszpania				
Francja				
Łącznie Węgla				
Łączna produkcja węgla kamiennego i brunatnego:				
Anglia				
Niemcy				
Francja				
Belgia				
Rosja				
Włochy				
Hiszpania				
Austro-Węgry				
Szwecja				
Holandia				
Łącznie dla Europy				
Stany Zjednoczone				
Kanada				
Łącznie dla Ameryki				
Azja				
Afryka				
Australia				
Cały świat				
Anglia	Ze swoimi koloniami			
Francja				
Holandia				

Teraz rozpatrzmy produkcję tych państw, które wzięły udział w rozbiórce Polski wyłączając te prowincje, które wzięliśmy pod uwagę w tabeli I a które mają być włączone do (...)

(...) Polski. Musimy także dokonać pewnych korekt, jeśli idzie o naszą produkcję ze względu na wyłączenie części cieszyńskiego zagłębia węglowego które jest etnicznie czeskie. Wyłączyliśmy powiat i miasto Frydek jako że jest czeskie; z drugiej strony włączyliśmy cały powiat frysztacki, którego zapewne bardzo mała część będzie oddana Czechom. Podczas przeliczania powierzchni i ludności kraju nie miało to znaczenia, że pewne parafie z powiatu frydeckiego zostały oddzielone od Polski a czeskie parafie z powiatu frysztackiego włączone. Musimy wziąć to pod uwagę przeliczając produkcję / to zmniejszenie jest wspomniane w sekcji A/ w tabeli na str. 6/

Produkcja Niemiec, Austro-Węgier i Rosji w latach 1909-1911 nie biorąca pod uwagę politycznych zmian wywołanych wojną.

		Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Łącznie	Uwagi
Niemcy	1909				
	1910				
	1911				
Rosja	1909				
	1910				
	1911				
Austro-Węgry	1909				Włączając
	1910				Bośnię i
	1911				Hercegowinę

Produkcja Niemiec, Austro-Węgier i Rosji biorąca pod uwagę polityczne zmiany wywołane wojną.

		Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Łącznie	Uwagi
Niemcy	1909				
	1910				

Kraje	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Łącznie	Uwagi
Polska	1909 1910			
Czechy	1909 1910			
Rosja i Ukraina	1909 1910			
Węgry	1909 1910			Jako, że nie mamy dostatecznych danych nie możemy sklasyfikować produkcji Węgier
Austria	1909 1910			
Jugosławia	1909 1910			Produkcja wzrasta z powodu włączenia Węgier

Produkcja węgla kamiennego na głowę mieszkańca

Rok	Stany Zjednoczone	Anglia	Niemcy	Francja	Belgia	Rosja	Austria	Węgry	Austro-Węgry
1909 1910 1911									
Rok	Szwecja	Japonia	Indie	Kanada	Australia	Polska	Królestwo Polskie	Rejencja Opolska	Poznań, Prusy, Zachodnie
1909 1910 1911									

Dane te nie są jednak miarodajne, choć zaczerpnięte zostały z wiarygodnego „Anales des mines de Belgique” tom XVIII, 3. księga, str. 389-907. [Dane – p.t.] niektórych krajów, jak, na przykład, Niemiec, Austrii i Węgier są podane bez wliczenia węgla brunatnego, podczas gdy innych, jak Anglii i Stanów Zjednoczonych – obejmują całą produkcję węgla. Po zrobieniu koniecznych korekt (...)

(...) otrzymujemy:

To odnosi się do 4 krajów

Tabela III

Kraj		1909	1910	1911	Węgiel brunatny w odniesieniu do węgla kamiennego		
					1909	1910	1911
Niemcy	Węgiel kamienny Węgiel brunatny						
Austro-Węgry	Węgiel kamienny Węgiel brunatny						
Francja	Węgiel kamienny Węgiel brunatny						

Tabela A z uwzględnieniem korekt zrobionych w tabeli B daje następujące wyniki

Tabela C

Rok	Stany Zjednoczone	Anglia	Niemcy	Francja	Belgia	Rosja	Austro-Węgry	Szwecja	Japonia	Angielskie Indie	Kanada	Australia	Polska
1909													
1910													
1911													

Uwaga: W tabeli A i C wzięliśmy pod uwagę normalną produkcję a nie tzw. „długa” produkcję jak w belgijskim sprawozdaniu.

Widzimy zatem, że w przypadku produkcji na głowę [mieszkańca - p.t.] Polska zajmuje 6. Miejsce na świecie, plasując się za Anglią, Stanami Zjednoczonymi, Niemcami, Belgią i Australią. Wartości podane dla prowincji obowiązują tylko do czasu wprowadzenia nowych wartości pieniężnych.

G. Import i eksport węgla.

Zanim przejdziemy do wykorzystania węgla w naszym kraju musimy spojrzeć na szczegółowe dane [na temat - p.t.] importu i eksportu i zużycia węgla w innych krajach, z którymi jest [ono - p.t.] związane. Poniższe kraje są głównymi dostawcami na rynki światowe:

Kraje	1910			1911		
	Import +	Eksport -	Różnica -	Import +	Eksport -	Różnica -
Anglia /bez kolonii/ Niemcy Stany Zjednoczone Australia Południowa Afryka Angielskie Indie Nowa Zelandia Japonia						

Anglia jest największym dostawcą węgla, który eksportuje do Francji, Włoch, Niemiec, Skandynawii, Rosji, Argentyny, Egiptu i Brazylii. Niemcy eksportują do Austro-Węgier, Rosji, Holandii, Francji, Belgii i krajów bałkańskich. Stany Zjednoczone ze względu na swoje wielkie zapotrzebowanie wewnętrzne mają mało zbywającego węgla w porównaniu do ich produkcji.

Bilans bierny krajów przedstawia się następująco

Kraje	1910			1911		
	Import +	Eksport -	Różnica + 1000 ton	Import +	Eksport -	Różnica +
Francja Austro-Węgry Rosja Włochy Szwecja Hiszpania Belgia Canada						

A teraz jak sprawy wyglądają w przypadku państwa polskiego.

Pomocnicza tabela

Rok	Import	Eksport	Nadwyżka + lub - A 100 ton	Produkcja	Zużycie + lub - z dodatkowym A	Łączne zużycie

Rok	import	eksport	Nadwyżka + lub - A	Produkcja	Zużycie + lub - z dodatkowym A	Łączne zużycie
1000 ton						

[pominięta tabela - dane numeryczne - p.t.]

Z ostatniej tabeli w celu zachowania przejrzystości wyłączono import i eksport.

Prowincja	1909			1910			1911		
	Import	Eksport	Różnica + lub -	Import	Eksport	Różnica + lub -	Import	Eksport	Różnica + lub -
1000 ton									
Królestwo Polskie									
Galicja									
Księstwo Cieszyńskie									

Prowincja	1909			1910			1911		
	Import	Eksport	Różnica + lub -	Import	Eksport	Różnica + lub -	Import	Eksport	Różnica + lub -
	<u>1000 ton</u>								
Prowincja poznańska									
Prusy									
Zachodnie Rejencja									
Olsztyńska									
<u>Łącznie</u>									

Uwagi

A/ Królestwo Polskie

1/ Węgiel angielski jest importowany w bardzo małej ilości, która nie została wliczona.

2/ Import węgla z Moraw jest nie wliczony, to jest węgla z morawskiej Ostaw [nie wiem, niestety, do czego odnosi się ta nazwa, czyżby chodziło o Ostrawę? - p.t.]. Jest to nieznacząca ilość.

3/ Zużycie w 4 północnych powiatach guberni suwalskiej nie zostało wliczone, jako że tylko kilkaset ton zostało tam wysłane.

4/ Eksport do Austro-Węgier został wliczony jako eksport za granicę, to znaczy jako [taki - p.t.] gdzie cały węgiel wysłany jest poza granicę Polski. W rzeczywistości Królestwo Polskie wysłało Galicji jedynie nieznaczną ilość.

B/ W odniesieniu do Galicji

5/ Galicja otrzymała /poza węglem z Górnego Śląska/ tylko nieznacząca ilość z Moraw i Anglii, a eksportowała swój węgiel poza Królestwo Polskie do Ukrainy, Wschodniej Galicji / ledwie 5%/ i Austrii. Różnice mniej więcej równoważą import zagranicznego węgla.

6/ Eksport węgla z Górnego Śląska do Galicji jest klasyfikowany ze względu na stację odbiorczą na dwie części. Pierwsza część, która pozostała w granicach państwa polskiego i 2/ - pozostały. Pozostały obejmuje $\pm 15\%$.

C/ Księstwo Cieszyńskie.

7/ Eksport z Księstwa Cieszyńskiego jest obliczony teoretycznie na podstawie produkcji na głowę /dane rzeczywiste/ i zużycie jest oszacowane jako \pm takie samo jak w Belgii, a nieco mniejsze niż niemieckie.

D/ Dla Poznania, Prus Zachodnich i Prus Wschodnich

8/ Angielski węgiel jest liczony tylko w takim zakresie w jakim dociera do tych prowincji. Łączna ilość jest sklasyfikowana w zależności do liczby mieszkańców, co będzie w pewnej mierze na niekorzyść. Węgiel, który jest przypisany do Prus Wschodnich jest podzielony pomiędzy trzy rejencje i tylko ta część, która jest przypisana do Rejencji Olsztyńskiej jest odnotowana.

E/ Dla Rejencji Opolskiej

9/ Import do Prus Wschodnich węgla z Górnego Śląska jest podzielony na dwie części jak w pkt.8.

10/ Węgiel eksportowany do Śląska Środkowego i Dolnego Śląska jest wyłączony.

11/ Liczby odzwierciedlają całkowity eksport do Rosji i Wschodniej Galicji, która jest wyłączona z państwa polskiego.

12/ Uwaga ogólna: węgiel eksportowany z jednej prowincji do innej nie jest wcale brany pod uwagę jako będący przedmiotem handlu wewnętrznego.

F/D [? - p.t.]/ Zużycie. Obliczamy zużycie przez dodanie do produkcji każdego kraju [jego - p.t.] importu i odjęcie eksportu

Kraj	1909	1910	1911	Uwagi
Stany Zjednoczone				
Anglia				
Niemcy				
Francja				
Rosja				
Austro-Węgry				
Belgia				
Polska				

Zużycie liczone w ten prosty sposób różni się bardzo nieznacznie od rzeczywistego zużycia, jako że nie bierze pod uwagę obrotu zapasami magazynowanymi.

E. Pojemność rynku

Nawet nie biorąc pod uwagę rozwoju przemysłowego, pojemność naszego rynku węglowego jest znacząco większa niż nasze zużycie, z powodu na naszą słabo rozwiniętą sieć, która w Królestwie Polskim nie była stworzona ze względów strategicznych, natomiast w Galicji ze względów ekonomicznych.

Z poniższej tabeli widzimy:

Prowincja lub kraj	Sieć kolejowa w wiorstach na 10 000 mieszkańców		1000 wiorst
Królestwo Polskie	24,3	28,4	
Poznań	120,5	96,4	
Galicja	51,5	52,6	w km, które różnią się, choć nieznacznie, od wiorst
Gubernia moskiewska	36,1	40,0	

że nie możemy konkurować nie tylko z Europą zachodnią, ale nawet z centralną Rosją, która pod tym względem była w lepszym stanie. Kiedy sieć kolejowa zostanie zbudowana, część mieszkańców, którzy teraz palą drewnem będzie palić węglem, tym bardziej, że stan lasów w Królestwie Polskim jest opłakany. Po wybudowaniu nowych linii kolejowych skutki tej zmiany będą natychmiast odczuwalne. Wzrośnie głównie domowe zużycie węgla w każdej dowolnej lokalizacji, jest to potencjalna konieczność, ale najpierw musi powstać i rozwinąć się przemysł.

Zużycie węgla na jednego mieszkańca Królestwa Polskiego wynosi nieco ponad 0,5 tony, a w Galicji 0,3 tony.

Rozwój sieci kolejowej samo w sobie zwiększy zużycie jako [w tekście jest „of” ale logiczne byłoby „as” -p.t.] że koleje są jednym z głównych nabywców węgla.

Sam fakt połączenia różnych województw Polski w jedną całość [? - p.t.] z Zagłębia Dąbrowskiego musiał docierać tam okreśną drogą, a jeśli Kalisz otrzymywał węgiel z Niemiec, musiał płacić cło, co oznaczało, że pod tym względem znajdował się w gorszej sytuacji niż inne miejscowości, co siłą rzeczy wpływało hamująco na rozwój przemysłowy tego miasta.

Inne miejscowości przygraniczne Królestwa Polskiego i Galicji były w takiej samej sytuacji. Rozwój szlaków wodnych, które faktycznie nie istnieją, a są zaledwie planowane w granicach Królestwa Polskiego i Galicji, będzie miał olbrzymi wpływ na produkcję węgla. Istniejące skrzyżowania/punkty przeładunkowe [w tekście oryginalnym „junctiores” - p.t.] technicznie i ekonomicznie są niemalże bezużyteczne, jako że nie zaspokajają głównej potrzeby gałęzi przemysłu, która wytwarza ciężkie ładunki. Centra przemysłu tego typu muszą być szybko połączone szlakami wodnymi, co w naszym kraju jest sprawą stosunkowo łatwą z technicznego punktu widzenia.

Zużycie na głowę węgla kamiennego i innego:

Rok	Stany Zjednoczone	Anglia	Niemcy	Francja	Austria-Węgry	Belgia	Rosja	Włochy	Hiszpania	Szwecja	Kanada	Japonia	Polska
1909													
1910													
1911													
1909													

Z powyższej tabeli widzimy, że zajmujemy 6. miejsce na świecie za Stanami Zjednoczonymi, Anglią, Niemcami, Belgią i Kanadą, jednakże zużycie w Królestwie Polskim i Galicji różni się bardzo od średniego zużycia dla całego kraju. Jest wielka różnica pomiędzy zużyciem węgla w Królestwie Polskim i Galicji a średnim zużyciem dla całego kraju.

F/ Produkcja i zużycie w najbliższej przyszłości

Liczymy, że produkcja węgla ogółem w Królestwie Polskim w 1913 [wyniosła - p.t.] 58 458 000 ton.

Zastanówmy się teraz nad pytaniem jak w najbliższej przyszłości może wzrosnąć szacowana produkcja.

Na początek przedstawimy produkcję z lat 194-16 z zaznaczeniem, że dane te nie są dokładne, nie odbiegają jednak znacząco od rzeczywistych.

Prowincja	1914	1915	1916	Uwagi
Węgiel kamienny				
Królestwo Polskie				
Galicja				
Śląsk /Cieszyński/				
Rejencja Opolska				
Łącznie				Węgiel brunatny z 1911
Węgiel brunatny				
Łącznie				

Widzimy, że produkcja w 1916 spadła o $\pm 3\ 000\ 000$ ton w porównaniu do tej z 1913, czy o ponad 5%. Spowodowane to było prawie wyłącznie brakiem pracowników. Nie jest to prawdopodobne po wojnie. Inne powody doprowadzą jednak do zmniejszenia produkcji, a są to:

- a/ zmniejszenie w większości przypadków liczby godzin pracy z 10 do 8 dziennie, a w niektórych z 9 do 8 dziennie.
- b/ zaniedbanie prac przygotowawczych w czasie wojny.
- c/ z nielicznymi wyjątkami niemal całkowite zaprzestanie wyposażania kopalń w nowe i niezbędne maszyny.

Wiemy z doświadczenia Europy zachodniej że [wraz ze - p.t.] zmianą z 10 na 8 godzin pracy wydajność robotnika spada o 12%, podczas gdy przy zmianie z 9 na 8 godzin [pracy - p.t.] spada o 4%.

Prawdą jest, że spadek produkcji może być do pewnego stopnia skompensowany większą liczbą robotników, jednakże nie jest to do końca wykonalne w kopalniach i w żadnym wypadku nie można na tym polegać. Powinniśmy przyjąć 10% spadek produkcji wynikający ze skrócenia dnia pracy. Drugi i trzeci powód nie mogą być wyliczone z matematyczną pewnością (...)

(...) wiemy jednak, że ich wpływ jest znaczny. Przyjmijmy, że spadek spowodowany tymi czynnikami wynosi 10%, wtedy produkcja wyniesie $0,90 \times 0,90 = 0,81 - 0,80$ lub 80% produkcji w 1916.

Oczywiście inne bardzo ważne powody, które mogą zmniejszyć produkcję takie jak braki wagonów kolejowych lub zamówień i bardziej niż wszystkie, niezgodne z prawem warunki w kraju, które obecnie powszechnie panują w kopalniach. Nie bierzemy ich jednak pod uwagę.

W 1916 produkcja Polski wyniosła 55 459 000 ton a 80% tej wielkości wynosi ... 44 367 000 ton.

W porównaniu do przedwojennej produkcji z roku 1913 przewidujemy spadek o 2% przez znaczny okres czasu. A co jeśli chodzi o zużycie? Trudno jest je dokładnie oszacować. W każdym razie spadek nie będzie znaczny biorąc pod uwagę małe zużycie przed wojną w największych polskich prowincjach. Oczywiście zrujnowany przemysł Królestwa Polskiego nie osiągnie szybko poziomu rozwoju jaki miał przed wojną i, wobec tego, zużycie znacznie się zmniejszy, jednak będą inne potrzeby w kraju, które zrekompensują zmniejszone zapotrzebowanie w przemyśle. Zużycie w 1911 wyniosło 34 000 000 ton. Przyjmując przez dwa lata wzrost [roczny - p.t.] o 5% /Niemcy wykazały dużo większy wzrost w tym okresie/ otrzymamy zużycie w 1913 [na poziomie - p.t.] 37400000 ton, i przyjmujemy, że takie będzie w okresie bezpośrednio po wojnie.

G. Bilans w handlu węglem

W roku 1911 produkowaliśmy	48 452 000 ton
Zuzywaliśmy	34 009 000 ton
bilans na naszą korzyść wynosi	14 443 000 ton
Produkcja w roku 1913	58 458 000 ton
zużycie	37 400 000 ton
różnica	21 058 000 ton

W najbliższej przyszłości /w ciągu kilku następnych lat/ wielkości te będą zapewne następujące:

produkcja	44 367 000 ton
zużycie	37 400 000 ton
różnica	6 967 000 ton

Przyjmując średnią dla całego kraju cenę sprzedaży jednej tony jako 14 marek, otrzymujemy saldo na naszą korzyść

w 1911 na około 202 000 000 marek

w 1913 na około 295 000 000 marek

w ciągu kilku lat po wojnie 98 000 000 marek, przyjmując ceny z 1913.

Jako że cena węgla znacząco wzrosła, także ta ostatnia kwota będzie znacząco wyższa.

H. Rynek dla nadwyżek.

Pierwszym, oczywistym rynkiem dla naszych nadwyżek węgla będzie wschód. W tabeli II zaliczaliśmy do naszej strefy wpływów [tereny po - p.t.] nasze dawne granice - prowincje z populacją ± 30 000 000. Przyjmujemy zużycie na tych terenach na poziomie zaledwie 0,25 tony na głowę i otrzymujemy 7 500 000 ton. Te części ziem nie mają wcale węgla /nie liczymy części Śląska /Cieszyn/ jako że węgiel tam będzie zużywany na ich własnych ziemiach - w Czechach/. Następnie nasz węgiel będzie pożądanym w Austrii, na Węgrzech i w Jugosławii, a także w przygranicznych powiatach Niemiec, z powodu niższych opłat za transport. Widzimy więc, że cały przewidywany wzrost produkcji będzie szedł na wschód i północ do krajów, które będą w gospodarczym sojuszu z Polską. Ze wschodu będziemy otrzymywać surowce naturalne, niezbędne produkty wiejskie, bawełnę, pewne metale i rudę żelaza by wzbogacić naszą własną. Jeśli nasze przewidywania co do spadku naszej produkcji się nie sprawdzą nawet w późniejszych latach po wojnie, nadwyżki produkcji nie [? w tekście oryginalnym „not”- p.t.] będą szły głównie do Węgier i Jugosławii, jako że Austria zapewne będzie uzyskiwała swoje główne dostawy węgla z Czech.

Nie mamy się czego obawiać, nawet gdyby Niemcy zamknęły swoje granice dla naszego węgla.

Ze względu na zwięzłość tego opracowania nie będziemy nawet poruszać tematu węgla drzewnego. Rynek dla nadwyżek będzie wewnętrzny, w [postaci - p.t.] już istniejących odlewni i tych które zostaną założone dla naszych ogromnych zasobów rudy żelaza. Nadwyżki węgla drzewnego będą miały rynek zbytu w krajach graniczących z nami od zachodu i południa.

Liczba robotników, wartość produkcji węgla i łączne zarobki robotników. W 1900r. w przemyśle wydobywczym węgla zatrudnionych było 182 727 robotników. Łączna produkcja wyniosła 483 tysiące koron lub 417 tysięcy marek.

Łączne zarobki robotników – 173 000 000 marek

Jeśli weźmiemy pod uwagę węgiel brunatny, węgiel drzewny i brykiety to liczba robotników w tym roku wynosiła około 300 000.

Na każdego pracownika tutaj w Polsce liczymy [średnio – p.t.] 3,3 członka rodziny, stąd przemysł węglowy utrzymuje 660 000 mieszkańców, co wynosi niemal 3% populacji.

J. Produkcja robotników

Roczna produkcja w 1911 wynosiła:

	w Królestwie Polskim	259,1 ton
	w Galicji	240,0 ton
	na austriackim Śląsku	211,0 ton
	w Rejencji Opolskiej	310,9 ton
	w Donieckim zagłębiu węglowym	183,8 ton
	na Morawach	204,0 ton
	w Stanach Zjednoczonych	608,0 ton
	w Anglii	253,0 ton
1910	w Niemczech	239,0 ton
	we Francji	186,0 ton
	w Belgii	162,0 ton

W Królestwie Polskim produkcja była mniejsza niż na Górnym Śląsku ze względu na wielką ilość świat.

K. Koszt utrzymania w stanie użyteczności dla 1 tony w 1911 r. w różnych krajach wynosił:

Stany Zjednoczone	6,23 marki
Anglia	8,65 marki
Niemcy	10,35 marki
Belgia	12,75 marki
Francja	13,05 marki

Nie mamy tych danych dla całej Polski, tak czy inaczej odnośne dane dla nas będą znacząco niższe niż w Anglii i Francji, lub raczej będą zbliżone do tych z Niemiec i pokażą wartość dla Górnego Śląska niższą od średniej dla całych Niemiec, szczególnie niższą w Galicji i wyższą na Śląsku /Cieszyn/.
[koniec zdania ze strony 23 – p.t.]

Dane na temat produkcji i kosztów utrzymania zostały przedstawione, aby dowieść, że nasze koszty produkcji mieszczą się w przedziale sztywnej [w tekście oryginalnym „fixed” - p.t] konkurencji.

III. Wnioski. Szczegółowa analiza warunków, w jakich funkcjonuje i będzie funkcjonować w przyszłości górnictwo węgla pozwala nam dojść do następujących wniosków:

- 1/ węgiel zajmie poczesne miejsce w ogólnym systemie gospodarczym Polski, spowoduje ożywienie w handlu i da utrzymanie znaczącej części populacji.
- 2/ Przewidywana produkcja węgla po wojnie da nam znaczny wzrost, powodując znaczący bilans na naszą korzyść w rozliczeniach handlowych. Znaczy to tym więcej, że węgiel nie wymaga importu surowców z innych krajów, tak jak inne gałęzie przemysłu.
- 3/ Nadwyżka produkcji może być z łatwością rozdysponowana w krajach ościennych, szczególnie w tych, których sprawy rolne są powiązane z nami, jako że nie posiadają swojego własnego węgla /Litwa, Białoruś i przygraniczna część Ukrainy/.
- 4/ Przy zdrowym rozwoju Polski koszt produkcji węgla będzie w granicach konkurencyjności, a rozwój środków transportu ułatwi i obniży koszty transportu.
- 5/ Wewnętrzne zużycie po nastaniu normalnych warunków życia będzie się w Polsce intensywnie rozwijać.
- 6/ Rozwój przemysłu węglowego będzie mieć dobry wpływ na rozwój innych gałęzi przemysłu a nawet i rolnictwa, tym samym zwiększając ogólną zamożność kraju i dając państwu środki na podejmowanie wielkich projektów ekonomicznych i innych, których jest więcej w naszym zaniedbanym kraju zrujnowanym przez wojnę, niż w innych krajach. Produkcja węgla drzewnego będzie odgrywać znaczącą rolę w rozwoju tej produkcji. Ta produkcja ma miejsce tylko w stosunkowo nieznaczącej części Górnego Śląska i Księstwa Cieszyńskiego. [w tekście jest „ ,” ale wydaje mi się, że powinna być „ .” - p.t.]. Węgiel drzewny daje nam możliwość rozwoju metalurgii żelaza, która jest jednym z (...)

(...) głównych czynników w gospodarczym życiu kraju.

TYUMACZENNIE

KSZTAŁTOWANIE GRANIC NIEPODLEGŁEJ POLSKI W ŚWIETLE DOKUMENTÓW KARTOGRAFICZNYCH

Praca naukowa finansowana w ramach programu MNiSW pod nazwą „Szlakami Polski Niepodległej” w latach 2018–2023
nr projektu 01SPN17003218, kwota finansowania 1 228 485 zł

